

Feltskjema Registrering av kulturminner i Hof kommune	Objekt nr.: HOF-03-025
--	-------------------------------

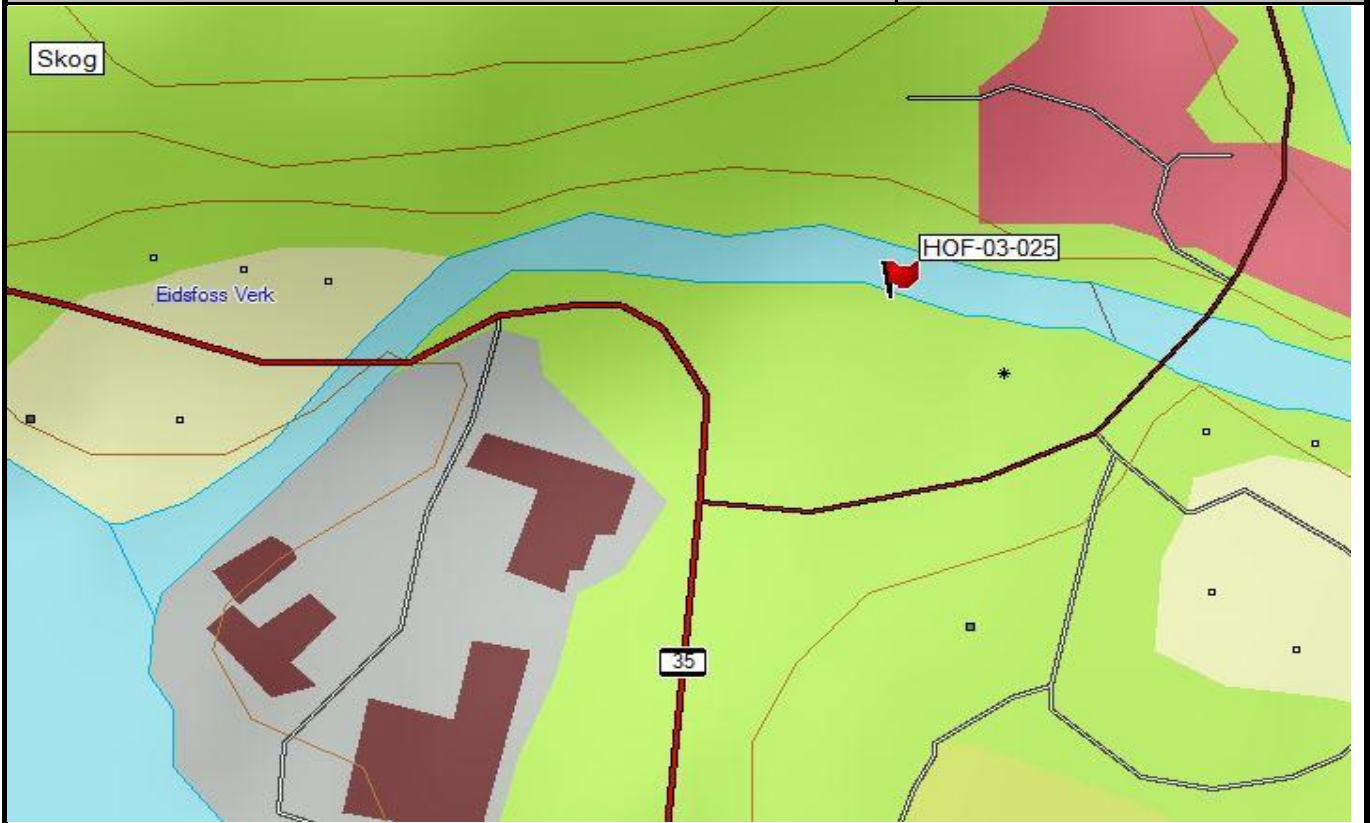
Kulturminnetype:	Vannrenne og vasshjul til mølla			
Navn	Uten navn			
Fylke:	Vestfold	Fylkesnr. :		
Kommune:	Hof	Kommunenr.:	0714	
Sted:	Eidsfoss			
Stedsbenevnelse:	Navn	Gnr.	Bnr.	Festnr.
	Eidsfos Verk	24	2	
Kartfesting:	Øst	Nord	Koordinatsystem:	
	0558805	6606918	WGS84 - UTM 32V	

Kort beskrivelse av kulturminnet:	Vannrenne og vasshjul til møllene ved Eidselva. Den siste brant ned i 1914. Se også HOF-03-026-B Vannrenne og vasshjul til smihammere
Beskrivelse av tilstand:	Få spor, men fundamenter er synlige
Fotografier A :	HOF-03-025-A Kart
Fotografier B :	HOF-03-025-B Vannrenne og vasshjul til mølla. Gammelt foto av demningen og Eidsfossen
Fotografier C :	HOF-03-025-C Vannrenne og vasshjul til mølla. Rester av fordelingskum. Foto Aud-Marit Lillehof (nov. 2015)
Fotografier D :	HOF-03-025-D Vannrenne og vasshjul til mølla. Rester av murvegg. Foto Aud-Marit Lillehof (nov. 2015)
Fotografier E :	HOF-03-025-E Vannrenne og vasshjul til mølla. Islagt vannrenne ved Øvre dam på Gata. Fotoet er fra jubileumsboka Eidsfoss Verk 1697-1997, s. 29
Fotografier F :	
Fotografier G :	
Fotografier H :	
Fotografier I :	

Dato:	2015-11-17
Registrator	Aud-Marit Lillehof

Kildedel	Objekt nr.: HOF-03-025
Fakta:	

Historiske opplysninger:	<p>Elva mellom Bergsvannet og Eikeren het "Eidsåen" eller "Dagseidstrømmene" med 3 vannfall som hadde navn etter møllene ved de 3 fall - "Dagseidfoss" med Dagseidmølle, "Prestebolsfoss" med Eidsmøllen som tilhørte Hof prestebol, og det nederste "Thokkafoss". Fra gammel tid kan påvises stedet for de 3 møller ved vannfallene. De må ha vært der alt i 1200-tallet. "Dagseidmølle" tilhørte Dals provent under St. Laurentii kirke i Tønsberg og er omtalt i biskop Eysteins Jordebok.</p> <p>Fra Eidsfos Jernverks begynnelse i 1697 og til 1925, i 218 år, hadde vasshjulet tjent verket. Og før denne tid hadde det drevet kverner og større møllebruk. Det er nevnt allerede i 1343, men det er rimelig å anta at de enkelte gårder hadde malt sitt korn på kvernkaller lenge før den tid. En slik kvernkall er jo i prinsippet det samme som vasshjulet, bare i mindre målestokk.</p>	
	<p>Gjennom disse mer enn 600 år har vasshjulet snurret og gått så sant det var vann i elva. Ja, i jernverkstiden måtte det gå døgnet rundt. Masovnen måtte holdes i drift, og det kunne vare et år av gangen. Vasshjulet dro kverner, møller, oppgangssager, sirkelsager, hamrene i smiene og belgene som blåste luft inn i kuppelovnene. ...</p> <p>Eidsfos Verks møllebruk med inventar ble i 1839 forpaktet bort til møller Anders Andreassen, mot 100 spd. i årlig avgift, fordelt på 3 terminer. Mølla ble besiktiget samtidig. Den var i god stand. Til utstyret nevnes komplett sikte, sammalsteiner, grynstein og rensemaskin. Mølla fikk driftsvann fra verkets hovedrenne, som også gav vann til hamrene. Det ble derfor tatt visse reservasjoner om benyttelsen av vannet. Den siste mølle ved Eidsfoss ble nedlagt i 1900.</p> <p><i>(Kilde: Hof bygdebok, Bind I første del, utdrag fra s. 265 og Kilde: Jubileumsskrift A/S Eidsfos Verk 1697-1947, utdrag fra side 5 og 6, samt Kilde: Eidsfoss-minner av Erling Christensen, utdrag fra s. 50 og 51)</i></p>	
	<p>Fortellinger, tro og tradisjon:</p> <p>... I 1895 skjedde noe enestående i Eidsfoss' historie. Det må kunne sies å være en av de største begivenheter som har funnet sted i det lille samfunnet mellom fjellene: Elektrisk strøm ble produsert i et rom i første etasje i den gamle mølla. Det ble gjort av en dynamo som ble drevet av et vasshjul utenfor, av vann ført i en trerenne fra hoveddammen. ...</p> <p><i>Kilde: Eidsfoss-minner av Erling Christensen, utdrag fra s. 18</i></p> <p>... Når det gjelder kraftverk, ble det gjort noen spede forsøk i slutten av forrige århundre med en likestrømsdynamo oppe i elven. Derfra ble det lagt opp elektrisk strøm både til Hovedgården og Bekken hvor verkseier Olsen bodde. Dette ble kjørt i gang av en maskinist som ble tilkalt hver gang det skulle være selskap et av de to steder. Når så selskapet var slutt, ble det gitt beskjed til maskinisten om at han nå kunne stoppe. ...</p> <p><i>(Kilde: Jubileumsboka Eidsfoss-Verk 1697-1997, utdrag fra s. 30)</i></p>	
Datering:	Fra 1200-tallet	
Eldre fotografier/kart:		
Dato:	2015-11-17	
Informator:	Terje Askim og Aud-Marit Lillehof	
Digitalisert av/dato:	Dag R. Aasgård	2016-04-02

Fotografier - A :

Fotografier - B :

Fotografier - C :

Islagt vannrenne ved øvre dam på Gata

Fotografier - D :	Fotografier - E :
Fotografier - F :	Fotografier - G :
Fotografier - H :	Fotografier - I :

Kvalitetssikring	
Kvalitetssikret dato:	2017-02-19
Kvalitetssikret av:	Knut Svebakk-Johansen
Status:	Ok
Kategori (12K-kart)	
MIS. nr. (=kulturminnetype)	57. Annen teknisk/industrielt kulturminne
Sefraknr./ Riksantikavrens "Lokid":	
Supplerende opplysninger:	